

Tuloksellisuustarkastus

Tarkastuskertomus 10/2016 Väylähankkeiden yhteiskuntataloudelliset kannattavuuslaskelmat

Yhteenveto kertomusluonnoksen lausunnoista

Valtiontalouden tarkastusvirasto on saanut viitekohdassa mainitun tarkastuskertomuksen luonnoksesta palautetta seuraavasti:

- Liikenne- ja viestintäministeriö 18.4.2016
- Liikennevirasto 19.4.2016

Lausunnonantajilla on ollut tilaisuus

- lausua näkemyksensä tarkastuskertomusluonnoksessa esitetyistä tarkastusviraston kannanotoista sekä
- esittää kertomusluonnoksen tekstiin korjaus- ja täsmennysehdotuksia.

Ennen lopullisen tarkastuskertomuksen antamista tarkastusvirasto on kertomusta viimeisteltäessä ottanut huomioon palautteen seuraavasti:

1. Lausunnonantajien näkemykset kannanotoista

Liikenne- ja viestintäministeriön ja Liikenneviraston lausunnoissa on pääosin yhdytty kertomusluonnoksen kannanottoihin ja esitetty joihinkin niihin lähinnä lisäinformaatioksi tulkittavia lisäsehdotuksia.

Tarkastuskertomusluonnoksen yhden kannanoton mukaan jatkossa kehittämiskohteena voisi olla myös hyötyjä maksaa -mallin edelleen kehittäminen, mallintaminen ja ohjeistaminen. Liikennevirasto on lausunnossaan ilmoittanut suhtautuvansa positiivisesti kehitystyöhön hyötyjä maksaa -periaatteen soveltamiseksi. Hankearviointi tarjoaa hyvän lähtökohdan eri osapuolille kohdistuvien hyötyjen määrittämiseen. Liikennevirasto katsoo kuitenkin, ettei hyötyjä maksaa -periaatteen soveltamista tule ohjeistaa osana hankearvioinnin ohjeistusta, koska hankkeen toteuttamismalli ja siihen liittyvä rahoitus eivät vaikuta hankkeen kannattavuuteen.

Hyötyjä maksaa -mallin ohjeiden laatiminen ja ohjeiden noudattaminen ei ole varsinaisesti hankkeen kannattavuuden arviointia, mutta käytännössä tämän mallin käyttö vaikuttaa välillisesti hankkeen yhteiskuntataloudellisen kannattavuuden arviointiin ja kannattavuuden hallintaan. Joissakin hankkeissa käytettävän hyötyjä maksaa -mallin käytön voi olettaa osittain helpottavan niiden yhteiskuntataloudellista kannattavuusarviointia ja vähentävän käytännössä riskiä liian optimistisista liikenneennusteista, kun hankkeesta hyötyjä joutuu osallistumaan hankkeen kustannuksiin. Tätä asiaa koskevaa tarkastusviraston kannanottoa muutettiin muotoon: Väylähankkeiden yhteiskuntataloudellista kannattavuusarviointia sivuavana ja kannattavuuden hallintaan liittyvänä kehittämiskohteena on tärkeätä myös hyötyjä maksaa -mallin edelleen kehittäminen, mallintaminen ja ohjeistaminen.

Tarkastuskertomusluonnoksen toisen kannanoton mukaan olisi hyvä lisätä tietämystä siitä, missä määrin väylähankkeista eri varallisuuspiireille, kuten kuljetuspalveluja tuottaville yrityksille ja kuljetuspalvelujen tarvitsijoille, aiheutuvat välittömät taloudelliset hyödyt voidaan laskea hyödyiksi myös koko yhteiskunnan kannalta. Liikennevirasto on lausunnossaan ilmoittanut, ettei sillä ole mahdollisuuksia arvioida, missä määrin hankkeilla aikaansaatu hyöty siirtyy kuljetuspalvelujen tarvitsijoille ja edelleen

yhteiskunnalle, koska liikennöitsijöiden perimät rahtihinnat ovat liikesalaisuuksia. Tarkastuskertomusluonnoksessa ei ole kuitenkaan vastuutettu Liikennevirastoa tähän kehittämiseen, vaan asia on esitetty yleisessä muodossa. Tämän vuoksi kannanottoon ei ole tarvetta tehdä muutosta.

Tarkastuskertomusluonnoksen ensimmäisenä suosituksena on, että liikennehallinnon tulisi tehdä arvioinnit kaikkien talousarvioissa nimettyjen valtion väylähankkeiden yhteiskuntataloudellisesta kannattavuudesta yleisesti hyväksytyillä systemaattisilla malleilla. Jos mallin perusteella yhteiskuntataloudellisesti kannattamattomaksi arvioidusta väylähankkeesta tehdään toteuttamispäätös, se tulisi perustella selkeästi ja läpinäkyvästi. Liikennevirasto on lausunnossaan ilmoittanut, että ensimmäisen virkkeen suositus on Liikenneviraston hankearvioinnin ohjeistuksen mukainen. Liikennevirasto näkee tarkastuksessa esiin tuoduille tästä poikkeamisille syinä muun muassa sen, että kaikista hankkeista ei ole mahdollista laatia edes suppeaa hyöty-kustannuslaskelmaa sisältävää arviointia. Pienissä hankkeissa ei ole myöskään etukäteen selvillä, nimetäänkö ne talousarvioissa kehittämishankkeiksi. Myös osa korvausinvestoinneista saatetaan nimetä kehittämisinvestoinneiksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö ei ole esittänyt lausunnossaan tähän suositukseen muutosta.

Koska tarkastuskertomusluonnoksessa tämä asia on esitetty suosituksena, kertomustekstin suositukseen ei ole tarvetta tehdä muutosta. Liikenneviraston ilmoittamat hankearviointiohjeista poikkeamisen syyt on kuitenkin lisätty kertomuksen havainto-osaan.

2. Teknisluonteiset täsmennys- ja korjausehdotukset

Lausunnoissa esitetyt teknisluonteiset korjaus- ja täsmennysehdotukset on pääsääntöisesti otettu tekstimuutoksina huomioon lopullisessa tarkastuskertomuksessa.

Lisätietoja: Johtava tuloksellisuustarkastaja Ari Hoikkala, p. 09 432 5724